

Evaluering af Projekt Godnathistorie i Statsfængslet i Ringe

Af Natalia Bien og Nadja Lund-Sørensen

Direktoratet for Kriminalforsorgen
Straffuldbyrdelseskontoret, Evalueringsenheden

December 2012

Forord

Tak til indsatte og ansatte på Statsfængslet i Ringe for at I ville medvirke til interviews med os, og tak til modtagerne af historiepakkerne for at I tog jer tid til at svare på spørgeskemaerne og dele jeres erfaringer og oplevelser med os.

København, december 2012

Natalia Bien og Nadja Lund-Sørensen

Indhold

SAMMENFATNING	5
INTRODUKTION TIL <i>PROJEKT GODNATHISTORIE</i> OG EVALUERINGEN AF DET	7
EVALUERINGSMETODE	8
INTERVIEWS MED DELTAGERNE PÅ HOLD 1 OG 2	8
INTERVIEWS MED DELTAGERNE PÅ HOLD 3	8
INTERVIEWS MED DE ANSATTE	9
SPØRGESKEMAER TIL BØRNE (OG DE VOKSNE I HUSSTANDEN)	9
INDHOLDET I <i>PROJEKT GODNATHISTORIE</i>	10
VALG AF BØRNEBØGER	10
UNDERSVNING I OPLÆSNING OG IND TALING	11
TEMA OM BØRN AF FÆNGSLEDE	11
UDARBEJDELSE AF PERSONLIGE KORT OG CD COVERS	11
INDLÆSNING OG REDIGERING AF BOGEN	11
PRÆSENTATION AF DELTAGERNE I <i>PROJEKT GODNATHISTORIE</i>	12
DE INDSATTES OPLEVELSER AF <i>PROJEKT GODNATHISTORIES</i> BETYDNING	15
KONTAKTEN OG RELATIONEN TIL BARNET	15
MULIGHEDEN FOR AT BEROLIGE BØRNE	16
AT BRUGE TID PÅ BØRNE	16
AT VÆRE FORÆLDER I FÆNGSEL OG ET BARN AF SAMME	17
LÆSELYSTEN	18
OPLEVELSEN AF <i>PROJEKT GODNATHISTORIES</i> BETYDNING FOR BØRNE	19
MODTAGELSE AF HISTORIEPAKKEN	19
ANVENDELSE AF HISTORIEPAKKEN	19
HISTORIEPAKKENS INDFLYDELSE PÅ RELATIONEN	20
HISTORIEPAKKENS INDFLYDELSE PÅ LYSTEN TIL AT HØRE OG LÆSE HISTORIER	20
GENTAGELSE OG UDBREDELSE AF PROJEKTET	20
PERSPEKTIVERING	22
PROJEKT GODNATHISTORIE SOM EN MULIG LINDRING AF DE NEGATIVE FØLGEVIRKNINGER	22
LÆSNINGENS BETYDNING FOR BARNETS SPROG- OG LÆSEFÆRDIGHEDER	24
HØJTLÆSNING FREMMER EMPATI	25
KAN GODNATHISTORIER RESOCIALISERE?	26

LITTERATURLISTE	28
BILAG 1. ANBEFALINGER TIL PROJEKTETS STRUKTUR OG ORGANISERING	30
REKVIRERING AF DELTAGERE	30
HOLDENES STØRRELSE OG SAMMENSÆTNING	30
AKTIVITETERNE GENERELT	30
VALG AF BØRNEBØGER	31
TEMA OM BØRN AF FÆNGSLEDE	31
UDARBEJDELSE AF PERSONLIGE KORT OG CD COVERS	31
UNDERVISNING I OPLÆSNING OG IND TALING	31
INDLÆSNINGEN OG REDIGERINGEN AF BØGERNE.....	32
FORLØBETS STRUKTUR OG ORGANISERING	32
DE FYSISKE RAMMER OG MATERIALERNE	33
OPBAKNING TIL PROJEKTET	33
BRUGERINDDRAGELSE	34
ØKONOMI	34
UDBREDELSE AF PROJEKTET.....	34
BILAG 2. OVERSIGT OVER FORBRUGET PÅ PROJEKT GODNATHISTORIE FORLØB 1 OG 2.....	35
BILAG 3. SPØRGESKEMA TIL BØRNENE - EKSEMPEL	36
BILAG 4. SPØRGESKEMA TIL DE VOKSNE, HVOR BØRNENE BOR - EKSEMPEL	40

Sammenfatning

Der er konstant omkring 4000 børn, der har en mor eller far i fængsel. Som led i arbejdet med at forbedre betingelserne for de indsatte børns iværksatte Direktoratet for Kriminalforsorgen og Statsfængslet i Ringe i 2010 Projekt Godnathistorie. Projektet, som er finansieret af Egmont Fonden, giver indsatte mulighed for at indlæse godnathistorier på en CD, så børnene udenfor kan høre deres forælder eller nære pårørende læse højt, selvom de er fysisk adskilt.

Det overordnede formål med denne evaluering er at undersøge, hvorvidt deltagelse i Projekt Godnathistorie har en positiv indflydelse på relationen mellem barnet og den indsatte, samt hvorvidt projektet fører til en øget læselyst. Derudover har evalueringen som sekundært formål at undersøge, hvordan processen er forløbet med henblik på afvikling af kommende projektførøb. Dette andet, mere procesorienterede formål, er formidlet som en række anbefalinger til, hvordan Projekt Godnathistorie kan afvikles.

Evalueringen af Projekt Godnathistorie er kvalitativt funderet. Den baserer sig på interviews med otte indsatte, der har deltaget i projektet, de to ansatte i Statsfængslet i Ringe, der varetager projektet samt spørgeskemaundersøgelser fra syv hjem, der har modtaget en historiepakke.

Evalueringen viser, at deltagelsen i projektet for de fleste indsatte vedkommende ikke har medført mere kontakt til børnene. Dog har deltagelsen for flere af de indsatte styrket følelsen af at være en del af barnets liv og hverdag trods den fysiske adskillelse. De indsatte oplever det meget positivt, at de via projektet og historiepakken har fået mulighed for at fortælle børnene, at de har det godt, da de oplever, at børnene kan have ubehagelige forestillinger om fængslet og den måde, de bliver behandlet på. Endelig understreger nogle af deltagerne, at projektet har været en kærdkommen lejlighed til at tale om sine børn og dét at være adskilt fra dem, da dette normalt ikke er noget, der fylder så meget i en fængselskontekst. Alt i alt har flere indsatte oplevet, at deltagelse i projektet i en eller anden grad har lindret den frustration, der følger af ikke at kunne være der nok for barnet.

Evalueringen viser også, at nogle af deltagerne i projektet er blevet inspireret til generelt at læse mere eller lytte til lydbøger. Andre deltagere er ivrige læsere i forvejen og oplever ikke nogen udvikling på dette område. Flere deltagere bemærker, at vigtigheden af højtlesning er blevet understreget gennem projektet, og at de oplever en større lyst til og glæde ved at læse højt for børnene.

Spørgeskemaundersøgelsen viser blandt andet, at de fleste børn har reageret positivt på at modtage historiepakken. Omkring halvdelen af børnene eller de voksne svarer også, at historiepakken har haft en positiv indflydelse på relationen mellem barnet og den fængslede. Den anden halvdel oplever ikke, at historiepakken har haft betydning for relationen, hvilket for flere kan skyldes, at barnet ikke er gammelt nok til at forstå, hvem det er, der taler på CD'en.

Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at historiepakken for nogen har øget lysten til højtlesning for børnene i hjemmet, mens andre i forvejen har læst meget højt, hvorfor modtagelse af historiepakken ikke opleves at have gjort en forskel.

Alle modtagere af historiepakken mener uden undtagelse, at muligheden for at få en historiepakke skal være et tilbud til andre børn, der har nære pårørende i fængsel, ligesom samtlige indsatte, der har været med i projektet, vil anbefale andre indsatte at deltage i et lignende projekt.

I evalueringen drøftes Projekt Godnathistories mulige betydninger også mere bredt med udgangspunkt i andre undersøgelser og foreliggende forskning vedrørende børn af fængslede. Det konkluderes her, at projektet kan forventes at bidrage til en lindring af nogle af de negative følgevirkninger, der kan forekomme hos børn med en mor, far eller nær pårørende i fængsel. Også i forhold til de indsatte konkluderes det, at Projekt Godnathistorie kan være en hjælp til at imødekomme og til en vis grad afhjælpe nogle af de belastende følelser, som følger af den tvungne adskillelse fra barnet.

Det fremhæves også, at en evaluering af den svenske udgave af Projekt Godnathistorie understøtter antagelsen om, at projektet kan inspirere til at dykke ned i bøgernes verden. Højtlesningens betydning drøftes desuden på baggrund af foreliggende undersøgelser på området. Konklusionen hos flere er, at det fællesskab, der opnås gennem højtlesning, kan have positiv indflydelse på relationen mellem barnet og den voksne, og at højtlesning blandt andet kan være med til at fremme barnets evne til at føle empati.

Introduktion til *Projekt Godnathistorie* og evalueringen af det

Der er konstant omkring 4000 børn, der har en mor eller far, der sidder i fængsel, og cirka halvdelen af disse børn boede ved fængslingstidspunktet sammen med forælderen (Smith og Jakobsen 2010:30). Børn af indsatte er en udsat gruppe, som Kriminalforsorgen de sidste år har haft stort fokus på. På flere områder er der igangsat tiltag, der har til formål at gøre forholdene for de indsatte børn bedre. Der er for eksempel løbende skabt forbedringer af besøgsfaciliteter i fængslerne, og der er uddannet personale, såkaldte børneansvarlige, der har til formål at varetage og sætte fokus på børns tarv blandt andet gennem samtaler med indsatte forældre og rådgivning af kolleger.

Som led i arbejdet med at forbedre betingelserne for de indsatte børn iværksatte Direktoratet for Kriminalforsorgen og Statsfængslet i Ringe i 2010 Projekt Godnathistorie. Projektet, som er finansieret af Egmont Fonden, giver indsatte mulighed for at indlæse godnathistorier på CD, så børnene udenfor kan høre deres forælder eller nære pårørende læse højt, selvom de er fysisk adskilt. Projekt Godnathistorie er inspireret af det engelske projekt *Storybook Dads*, der blev opstartet i 2003, og det svenske projekt *Godnattsagor inifrån*, der blev opstartet i 2008. I England og Sverige er projekterne hurtigt blevet en succes, og de er udvidet adskillige gange i begge lande. Selvom selve organiseringen af projektet er forskellig i hhv. England, Sverige og Danmark, er det primære mål med det enslydende i alle lande: At gøre det muligt for forældrene og andre nære pårørende at tage større del i deres børns hverdag og dermed styrke kontakten til dem. I Sverige og i Danmark, hvor projektet udføres i samarbejde med folkebibliotekerne, er det endvidere et delmål at oplyse om højt-læsningens betydning for børns modenhed og indlæring samt at styrke børnenes og forældrenes læselyst.

Hvorvidt disse mål med projektet er opfyldt, søges afdækket i denne evaluering. Hvordan det nærmere er gjort beskrives i det kommende kapitel om *Evalueringens metode*. Herefter redegøres der for, hvad Projekt Godnathistorie indeholder, hvorefter de indsatte, der har deltaget i projektet, præsenteres.

I rapportens følgende kapitel, hvor den oplevede betydning af Projekt Godnathistorie analyseres, beskrives det så, om de erklærede formål med projektet er opfyldt. Der kan her blandt andet læses om, hvorvidt de indsatte og børnene oplever, at kontakten og relationen er ændret som følge af projektet, og om projektet opleves at have bidraget til at øge læselysten hos både de indsatte selv og i de hjem, som historiepakkerne er sendt til. Evalueringen afsluttes med et kapitel, hvor projektets mulige betydninger drøftes mere bredt med udgangspunkt i andre undersøgelser og foreliggende forskning på området.

Evalueringen har desuden haft som sekundært formål at undersøge, hvordan processen er forløbet med henblik på afvikling af kommende projektfølgeb. Dette andet, mere procesorienterede formål, er formidlet som en række anbefalinger til, hvordan Projekt Godnathistorie kan afvikles. Disse er vedlagt som bilag til evalueringen (bilag 1). Anbefalingerne stammer fra både de ansatte og deltagerne i projektet og drejer sig blandt andet om, hvordan rekruttering af deltagere til projektet kan ske, hvordan holdene kan sammensættes, og hvordan de konkrete aktiviteter i projektet kan afvikles. Bilaget er tænkt som råd og inspiration til andre institutioner og tjenestesteder, der ønsker at afvikle Projekt Godnathistorie. Endelig er der også som orientering til andre institutioner indsat et bilag (bilag 2) som viser, hvor meget det har kostet at gennemføre de to projektfølgeb i Statsfængslet i Ringe.

Evalueringsmetode

Evalueringen af Projekt Godnathistorie er kvalitativt funderet. Den baserer sig på interviews med otte indsatte, der har deltaget i projektet, de to ansatte i Statsfængslet i Ringe, der varetager projektet, samt spørgeskemabesvarelser fra syv hjem, der har modtaget en historiepakke.

Interviews med deltagerne på hold 1 og 2

I perioden august - november 2010 deltog de første to hold i Projekt Godnathistorie i Statsfængslet i Ringe. På hold 1 var Marianne, Kasper og Søren, og på hold 2 deltog Christina og Bilal¹. Holdene blev afviklet sideløbende, men deltagerne havde ingen aktiviteter sammen, da de indsatte på de pågældende afdelinger ikke måtte have fællesskab med hinanden.

Da disse fem indsatte var de første, der var med i projektet, blev de interviewet både midtvejs i projektet samt umiddelbart efter afslutningen af de planlagte aktiviteter med henblik på at indhente viden om, hvordan processen var forløbet, og hvorvidt organiseringen af projektet oplevedes hensigtsmæssig. De første to interviewrunder med hold 1 og hold 2 blev afviklet som gruppeinterviews for at fremme fælles refleksion og drøftelser af, hvordan projektet fremadrettet bedst muligt kan organiseres og afvikles. Dog sprang Bilal fra projektet mellem første og anden runde interviews, hvorfor Christina blev interviewet alene anden gang.

Udover de to runder med gruppeinterviews, blev der også afholdt enkeltinterviews med de fire deltagere, der gennemførte projektet. Interviewene blev afviklet ca. fem måneder efter, at historiepakkerne var sendt ud til børnene og fokuserede på, hvad deltageren havde fået ud af at være med i projektet blandt andet i forhold til relationen og kontakten til barnet.

Endelig indlæste både Marianne og Kasper historier ind igen efter afslutningen af det første forløb. På interviewtidspunktet havde de dog endnu ikke fået sendt de nye historier ud til børnene. Der blev derfor ikke afholdt enkeltinterviews med fokus på historiepakkens betydning, men derimod afviklet et fælles interview med de to deltagere, der yderligere kunne belyse, hvordan projektet bedst kan organiseres, når der ikke følges et hold med specifikke aktiviteter, men indlæsningen derimod varetages mere selvstændigt.

Interviews med deltagerne på hold 3

På hold 3, som blev afviklet i perioden august – oktober 2011, deltog Louise, Sarah og Amira. Disse tre indsatte blev alle interviewet enkeltvis ved afslutningen af projektet i oktober måned. Interviewene fokuserede primært på, hvad deltagerne havde fået ud af at være med i projektet, og ikke så meget på den praktiske organisering af det. Desværre var det på interviewtidspunktet kun Amira, der havde fået sendt historiepakken ud, så Louise og Sarah havde altså på interviewtidspunktet ingen erfaringer med, hvilken betydning udsendelsen af historiepakken havde haft.

---

¹ De indsattes navne er opdigtede for at bevare deres anonymitet.

Interviews med de ansatte

De to ansatte, der står for Projekt Godnathistorie i Statsfængslet i Ringe, hhv. souschefen for undervisningen samt bibliotekaren, er blevet interviewet vedr. organiseringen af projektet ad tre omgange i løbet af evalueringsperioden.

Spørgeskemaer til børnene (og de voksne i husstanden)

I alt 10 børn har modtaget en historiepakke fra de syv indsatte, der har gennemført projektet i evalueringsperioden. Af disse børn blev der sendt spørgeskemaer ud til otte af dem. To børn fik efter anmodning fra personalet i Statsfængslet i Ringe ikke tilsendt et skema på grund af særlige personlige forhold hos den indsatte, der havde indlæst historierne.

Der blev sendt personlige spørgeskemaer ud til de børn, der var ni år eller ældre på udsendelsestidspunktet (se spørgeskema i bilag 3), mens skemaet blev sendt til den/de voksne i husstanden, hvis barnet var otte år eller yngre (se spørgeskema i bilag 4).

I skemaerne blev der spurgt ind til, hvad børnene syntes om at modtage historiepakken, og om den blev brugt. Spørgeskemaerne blev udsendt til børnene og de voksne i husstanden ca. seks måneder efter, at historiepakken var modtaget. Syv ud af otte udsendte spørgeskemaer blev besvaret.

Indholdet i Projekt Godnathistorie

I Statsfængslet i Ringe er der plads til 86 indsatte fordelt på syv afdelinger. I fængslet afsoner der både mænd og kvinder. Mændene er som hovedregel under 23 år, mens der ikke er nogen aldersgrænse i forhold til de indsatte kvinder.

Projekt Godnathistorie er i Statsfængslet i Ringe blevet afviklet som et tilbud til både indsatte fædre og mødre, men også til bedsteforældre eller stedmødre/-fædre med nær tilknytning til det barn, der læses historier for. For de indsatte, der ikke har forældremyndighed eller kontakt til barnet, indhentes der skriftligt samtykke fra forældremyndighedsindehaveren til, at den indsatte må sende historiepakken ud til dem. Alternativt kan den indsatte tage historiepakken med ud til barnet i stedet for at sende den – for, som de ansatte påpeger, hvis vedkommende må mødes med barnet, er det formentlig også i orden at barnet får historiepakken. Det eneste andet kriterium for deltagelse er, at den indsatte kan og vil indlæse historien på dansk. Af hensyn til sikkerheden skal de ansatte kunne forstå, hvad der bliver indlæst og sendt til børnene.

Souschefen for undervisningen i Statsfængslet i Ringe er lokal projektansvarlig, men den daglige styring og udførelse af projektet sker i tæt samarbejde med fængslets bibliotekar. Direktoratet for Kriminalforsorgen inddrages i den overordnede planlægning og styring, og er ligeledes ansvarlig for evaluering af projektet.

I evalueringsperioden har der været afviklet to forløb af Projekt Godnathistorie med omkring otte måneders mellemrum. Slutproduktet for de to forløb var det samme, nemlig en historiepakke indeholdende en CD med den indlæste godnathistorie, en udgave af den bog der bliver læst højt², en bamse samt et personligt kort til barnet. For deltagerne på forløb 1 var der som udgangspunkt programsat aktiviteter én gang om ugen, hvortil deltagerne fik fri fra skoleundervisning eller den øvrige beskæftigelse, de deltog i i fængslet. På baggrund af erfaringer fra det første forløb, blev andet forløb kortet ned fra fire til to måneder blandt andet ved, at det ugentlige antal aktiviteter blev sat op fra én til to. Desuden var der, som det også vil fremgå nedenfor, variationer mellem de udbudte aktiviteter i de to forløb. Særligt blev der anvendt væsentligt færre eksterne medarbejdere i det andet projektforsløb.

Valg af børnebøger

Som hjælp til at vælge en bog, der passer til barnets alder, blev en ekstern børnebibliotekar inviteret til at komme og vejlede deltagerne på det første projektforsløb. Børnebibliotekaren fortalte desuden om, hvad højtlesning betyder for børn, og deltagerne fik (gen)oplevelset, hvordan det er at få læst historie højt, mens de lå med tæpper på gulvet.

Det var meningen, at også deltagerne på forløb 2 skulle have besøg af den eksterne børnebibliotekar, men på grund af ferie, blev det i stedet varetaget af den interne bibliotekar, der er tilknyttet projektet i

---

² De indlæste bøger må ikke lånes på biblioteket, men skal indkøbes, for at projektet ikke strider mod § 12 i lovbekendtgørelse nr. 202 af 27/02/2010 om ophavsret.

Statsfængslet i Ringe. Aktiviteten blev dog fortsat afviklet som en gruppeaktivitet for deltagerne på de enkelte hold.

Undervisning i oplæsning og indtaling

Som forberedelse til indspilning af lydbøgerne blev deltagerne i Projekt Godnathistorie undervist i oplæsnings- og indtalingsteknikker af en professionel skuespiller og speaker. Deltagerne på det første forløb havde både en fælles undervisningsgang samt et individuelt møde med skuespilleren/ speakeren, hvor der blev givet personlig feedback og gode råd til indlæsningen. På forløb 2 blev der udelukkende afholdt en fælles undervisningsgang.

Tema om børn af fængslede

For deltagerne på det første forløb indeholdt projektaktiviteterne også et tema om børn af fængslede. Dette inkluderede dels en seance, hvor deltagerne sammen så dokumentaren *Et hul i himlen – Når mor og far er i fængsel* og dels et foredrag af to ansatte fra Center for Familieudvikling, der har været tilknyttet pilotprojektet *Gode redskaber til at være forældre sammen, når far er i fængsel* i Statsfængslet i Jyderup. Foredraget handlede om børns oplevelse af at have en forælder i fængsel, og hvordan indsatte oplever det at have børn udenfor. Desuden fremlagde foredragsholderne perspektiver på, hvad der kan bidrage til en gunstig relation trods adskillelsen mellem barnet og den fængslede forælder.

De konkrete aktiviteter under temaet 'børn af fængslede' blev ikke udbudt for deltagerne på forløb 2.

Udarbejdelse af personlige kort og CD covers

I forbindelse med udarbejdelsen af de personlige kort og CD covers til historiepakkerne blev deltagerne på det første forløb tilbudt et tegnekursus. Kurset varede en eftermiddag og blev varetaget af en uddannet maler og billedhugger. På forløb 2 var der ligeledes afsat tid til at udarbejde kort og covers, men her foregik det udelukkende ved bistand fra de interne ansatte i projektet.

Indlæsning og redigering af bogen

For begge hold har selve indlæsningen af børnebogen samt redigering kunnet foregå enten ved, at den indsatte fik en bærbar computer med ind på cellen og derved selv kunne læse ind eller i et fælleslokale på fængslet, hvor en af de ansatte, der er tilknyttet projektet, har kunnet bistå den indsatte, hvis der var behov for det. De indsatte har selv valgt hvilken form, der passede dem bedst. Både den bærbare og de stationære computere, der er blevet anvendt, har fået installeret programmet Audacity, som er gratis

software, der bruges til både at optage indlæsningen og redigere i den. De indsatte har i den udstrækning, det har været nødvendigt, fået oplæring af de ansatte i brugen af programmet.

Præsentation af deltagerne i Projekt Godnathistorie

Syv indsatte har sendt historiepakker af sted til deres børn, børnebørn eller nære pårørende. Enkelte har sendt historiepakker af sted flere gange, og enkelte har læst ind til flere forskellige børn.

Ikke alle indsatte med børn deltog i Projekt Godnathistorie. En ansat skønner, at cirka halvdelen af de indsatte med børn har været med i projektet. Som begrundelse for, hvorfor de øvrige forældre ikke valgte at deltage, siger hun:

”Der var nogle, som ikke ville være med, fordi børnene synes, at det er pinligt, at de ikke kan snakke ordentligt dansk. Og så var der en nede på 1’eren [en beskyttet fællesskabsafdeling], hvor de er meget skrøbelige, som ikke turde have omgang med andre. Og så var der en, der havde en tvangsadoption hængende over hovedet.”

De syv indsatte, der deltog i projektet vil kort blive præsenteret i følgende afsnit, ud fra hvad de selv har fortalt under interviewene. Navnene er opdigtede.

Marianne

Marianne deltog på det første hold, hvor hun indtalte en bog til sit barnebarn på 3 år. Hun blev fængslet, da barnebarnet var ca. 1 år, så det er begrænset, hvor meget kontakt de havde haft forinden. Ikke kun barnebarnet, men også Mariannes søn og forældre blev så glade for bogen, at hun efter afslutning af projektforløbet valgte at indtale endnu en bog til barnebarnet.

Marianne håber på at blive prøveløsladt, når hun om ca. 3 år har afsonet halvdelen af sin dom.

Søren

Søren er 21 år og har to børn på knap 3 og 5 år. Han har indtalt en historie til den yngste søn, som var 4 måneder, da Søren kom i fængsel. Sønnen bor hos sin mor, som er Sørens tidligere kæreste. Søren har stadig en god kontakt med sin ekskæreste, og når han er på udgang hver anden weekend, har han ofte sønnen én eller to dage. Det ældste barn har Søren ikke kontakt til.

Søren håber på at blive prøveløsladt om ca. 1 år.

Amira

Amira er 29 år og har været fængslet flere gange. Denne gang afsoner hun en dom på 10 måneder. Hun har en datter på 9 år, som hun boede sammen med, indtil datteren blev 2 år. Nu er datteren i familiepleje hos hendes farmor og stedfarfar, og hun er på weekend hos sin far og hans kæreste. Under afsoningen har Amira haft mulighed for at ringe til datteren en gang om ugen.

Louise

Louise har ikke selv børn, men har indlæst godnathistorier til sin lillebror og sin ekskærestes søn. Hendes lillebror er 11 år, og da projektet begynder har hun ikke haft kontakt med ham siden, han var 6 måneder gammel.

Ekskærestens søn er i dag 11 år ligesom lillebroren, og hun har kendt ham, siden han var 2 år. De boede sammen fra han var 2 til 10 år, så han føles som en søn for Louise. Louise og drengen har ikke haft kontakt siden hun blev varetægtsfængslet, og da hans far også er fængslet, bor han hos en plejefamilie. Han ser sin far hver 3. weekend, hvor faren har udgang fra fængslet. Louise har fået kontakt til drengen gennem ekskæresten, og hun har snakket i telefon med ham. Hun håber, at hun på sigt kan få lov til at kontakte ham igennem plejefamilien i stedet, men mangler kommunens tilladelse.

Louise håber på at blive prøveløsladt om 8 måneder.

Sarah

Sarah har to sønner og et barnebarn. Hun har indlæst en historie til sin yngste søn, der på interviewtidspunktet var 12 år og sit barnebarn, der var 9 måneder gammel.

Hun har ikke boet sammen med sin yngste søn, som ved fødslen blev anbragt hos sin fars bror og kone. I dag bor sønnen på et opholdssted. Før Sarah kom i fængsel, så hun sønnen ca. hver 14. dag. Nu taler de i telefon, når sønnen og opholdsstedet vurderer, at det er en god idé. Sønnen har også mulighed for at besøge Sarah i fængslet.

Sarah så sit barnebarn, da hun var halvanden uge gammel, og siden har hun ikke haft kontakt til hende.

Sarah blev prøveløsladt for et halvt år siden, men overtrådte vilkårene og afsoner nu på fuld tid. Hun bliver løsladt om et halvt år.

Kasper

Kasper har sendt to historiepakker af sted til sin søn på 2½ år. Kasper blev varetægtsfængslet, da sønnen var omkring et halvt år, og på daværende tidspunkt boede sønnen hos Kaspers mor, da drengens mor ikke var i stand til at tage vare på ham. Kaspers mor tog sønnen med på besøg i arresten, så dengang så han ham hver 14. dag. Nu bor sønnen i en plejefamilie, og han kommer på besøg i fængslet ca. en gang om

måned. Kommunen har accepteret samvær mellem Kasper og hans søn, så når han snart begynder at gå på udgang, er det meningen, at han skal se sin søn. Kasper taler nogle gange i telefon med ham, men da han ikke er så gammel, er det svært at kommunikere på den måde.

Kasper håber på at blive prøveløsladt om et år, hvor han har afsonet halvdelen af sin dom. Hvis dette ikke går igennem, regner han med at blive prøveløsladt om to år, hvor 2/3 af dommen er afsonet.

Christina

Christina har to børn på 3 og 10 år, og hun og faren boede sammen med dem, da børnene var små. I dag bor børnene i hver deres plejefamilie. Christina taler i telefon med børnene hver dag, og ser dem hver 14. dag.

Christina håber på at blive prøveløsladt om ca. 2 år.

De indsattes oplevelser af Projekt Godnathistories betydning

Kontakten og relationen til barnet

Som beskrevet indledningsvist er det grundlæggende formål med Projekt Godnathistorie at styrke kontakten mellem de fængslede forældre/nære pårørende og børnene udenfor, samt at give de indsatte mulighed for at blive en større del af børnenes liv udenfor fængslet.

De fleste af deltagerne, som blev interviewet, havde inden projektstart relativ hyppig kontakt til børnene, og projektet har ikke ændret på dette. En deltager fortæller, at projektdeltagelsen ikke har ændret noget ved hendes relation til barnet, men at det heller ikke var hendes forventning, eftersom hun og barnet havde en rigtig god kontakt i forvejen blandt andet via daglige samtaler over telefonen.

For den deltager, der ikke havde kontakt til nogle af børnene inden projektstart, har projektet imidlertid betydet, at relationen til en vis grad er blevet genetableret. Hun fortæller, at hun hverken havde set eller hørt noget fra det ene barn, hun indlæste til, i 11 år før projektet startede. For at indhente tilladelse til at sende historiepakken formulerede hun et brev til drengens far – og som svar på dette brev fik hun et langt brev tilbage fra barnet, hvori han blandt andet skrev hvilken historie, han ønskede sig. Deltageren fortæller dog videre, at hun samtidig fik besked fra drengens far om, at hun nu ville få tilladelsen til at sende historiepakken, men derefter skulle love ikke at tage kontakt til dem igen. Denne besked gjorde, at deltageren ”næsten hellere ville have haft et nej til den historie”, men efter lidt overvejelse besluttede hun alligevel at indlæse historien for drengens skyld. På interviewtidspunktet stod farens ønske stadig ved magt, så kontakten begrænsede sig altså til fremsendelse af historiepakken.

Heller ikke det andet barn, som deltageren har indlæst til, havde deltageren set noget til i langt tid inden projektstart. Projektet var derfor også i dette tilfælde grunden til, at hun tog kontakten op igen:

”Det er faktisk den måde, at jeg har fået kontakt til ham igen. Hvis jeg ikke havde fået det tilbud der, havde jeg ikke taget kontakt. Jeg snakkede med ham for første gang forrige weekend. Det er planen, at jeg også skal begynde at ringe til plejefamilien, hvis jeg kan få lov til det.”

På interviewtidspunktet tyder det altså på, at der fremover vil blive etableret kontakt i et eller andet omfang.

Selvom det dog for de flestes vedkommende ikke har betydet mere kontakt til børnene at være med i projektet, har deltagelsen alligevel for flere af de indsattes vedkommende styrket følelsen af at være en del af barnets liv og hverdag. I flere af interviewene betoner de indsatte det positive ved, at børnene med CD'en altid har noget, de kan tage frem og lytte til, selvom de er fysisk adskilt. En indsat siger for eksempel: ”Jeg ved, at de savner os mest om aftenen inden de skal sove, og så er det rigtig rart at vide, at de kan sætte den på”. En del af de indsatte fortæller også om den frustration, det giver ikke at kunne være der nok for barnet, og om hvordan CD'en i en eller anden grad opleves at kunne hjælpe på det. En af deltagerne

formulerer det således: "Det har givet mig en ro. Nu ved jeg, at han kan hive den CD frem, når han savner mig. Det havde jeg aldrig tænkt på var en mulighed". En anden deltager fortæller, at det at CD'en kan bruges som en slags "stand-in" for hende er med til at aflaste den dårlige samvittighed over at være væk og give hende "en fred". Endelig er der en, der er glad for nu på en måde at kunne imødekomme sin datters ønske om at sove sammen ved, at hun nu i hvert fald kan sove til morens stemme.

På flere måder opleves projektet - og ikke mindst produktet - altså som et godt supplement til de øvrige kontaktmuligheder, der er under frihedsberøvelsen, idet det blandt andet giver de indsatte en vis ro at vide, at barnet har noget at tage frem, når de savner dem. En deltager fortæller desuden, at hendes 3-årige barnebarn, der har modtaget en historiepakke, ikke rigtig forstår, når hun ringer, og at hun derfor er glad for, at han i stedet kan lære hendes stemme at kende og huske hende ved at lytte til CD'en. Samme deltager påpeger også, at "om et år så har han jo stadig den historie. Et besøg glemmer han, men CD'en har han hele tiden." En anden deltager, der har indlæst historien til sin søn på 2½ år, fortæller om sin relation til barnet: "Jeg har helt klart mærket, at han ikke er i tvivl om, hvem jeg er". Flere af de indsatte oplever altså, at historiepakken bidrager til at styrke barnets erindring og relation til den fængslede forælder/pårørende.

Muligheden for at berolige børnene

Deltagerne har også haft mulighed for at sende en personlig hilsen til børnene sammen med historien. Nogle har valgt at indtale en hilsen på CD'en, mens andre har skrevet og vedlagt et kort til barnet. En deltager fortæller om hendes personlige hilsen:

"Det var meget vigtigt for mig lige at fortælle [ham], at jeg havde det godt, for før jeg røg ind, lå jeg på psykiatrisk. Jeg havde det overhovedet ikke godt. Var jeg hjemme, lå jeg og sov hele dagen og gemte mig under dynen. Så det var noget af det vigtigste lige at fortælle, at jeg havde det godt, og at det nok skulle gå, så han ikke skulle tænke på det."

Flere af de indsatte i projektet betoner vigtigheden af denne mulighed for at kunne berolige børnene – for nogle fordi livet inden indsættelsen var meget turbulent, og for andre deltagere fordi de gerne vil fortælle børnene, at de ikke har det dårligt inde i fængslet - at de ikke sulter, går i sribede fangedragter og har lænker om benene.

At bruge tid på børnene

Mange af de indsatte fra projektet fortæller, at det har påvirket dem følelsesmæssigt at deltage, fordi det har mindet dem om, at de ikke kan være sammen med børnene til daglig: "selvfølgelig var det også hårdt, for man kommer til at tænke på, at han ikke er der". Samtidig understreger flere af deltagerne, at de oplever det som en positiv ting, at de netop har fået og taget sig tid til at tale om og tænke på børnene, så det ikke bare er noget, de går og "gemmer væk i hovedet". En anden deltager fortæller også, at børnene

ikke er noget, de indsatte normalt taler så meget om på afdelingerne, og at projektet derfor har virket som en ventil for nogle af hendes følelser omkring adskillelsen fra barnet:

”Det er jo ikke noget, man snakker så meget om oppe på [afdelingen], det er det sgu ikke. Jeg begyndte faktisk også og græde en dag derovre, fordi det lige kom tæt nok på. Jeg har siddet isoleret faktisk næsten al den tid, jeg har siddet i varetægt, så det har været rigtig godt for mig at snakke om det.”

Endelig er der også en af de indsatte, der bemærker, hvordan de på holdet og sammen med en af de ansatte i projektet fik dannet et fællesskab, hvor de støttede hinanden, når netop sådanne følelsesmæssige stunder opstod. Både bibliotekaren i projektet samt de andre indsatte på holdet fremhæves som gode til at hjælpe deltageren igennem og give et skulderklap, når det hele blev lidt for svært.

Alle deltagerne vil anbefale andre indsatte at være med i Projekt Godnathistorie, da de mener, at det både er en personlig tilfredsstillelse og et brugbart og meningsfuldt produkt, der kommer ud af det.

At være forælder i fængsel og et barn af samme

På det første forløb af Projekt Godnathistorie, var der indlagt aktiviteter, der eksplicit havde til formål at lære de indsatte, hvordan det er for børn at have en forælder i fængsel, og også at bibringe perspektiver på, hvordan det er at være indsat, når man er forælder. Mere konkret så deltagerne dokumentarfilmen *Et hul i himlen – Når mor og far er i fængsel* og hørte et foredrag om emnet ved to ansatte fra Center for Familieudvikling. De indsatte fra det første forløb blev derfor i interviewene spurgt til, om de oplevede, at de gennem projektet havde fået større forståelse for, hvad det betyder for deres barn, at de sidder i fængsel. Da aktiviteterne ikke var en del af forløb 2, blev emnet ikke taget op i interviewene med deltagerne fra dette forløb.

Det var gennemgående for deltagerne på det første forløb, at de ikke oplevede, at projektet havde bidraget med noget markant i forhold til det at være forælder i fængsel. En af deltagerne kommenterer: ”Vi har det jo selv tæt inde på livet, vi ved jo godt hvordan det er at have børn og sidde inde”. En anden deltager supplerer: ”Hvis man sidder i fængsel og har børn, så ved man alt det, de fortalte, for det finder man jo ud af på sin egen måde. Det kan godt være, at jeg kun ser mine børn i weekenden, men jeg er stadig mor, og jeg ringer og skriver.”

At afholde aktiviteten som et foredrag oplevedes heller ikke som optimalt af de indsatte. En deltager valgte slet ikke at komme, da han ikke bryder sig om at nogle, han ikke kender, skal ”stå og fortælle mig, at sådan og sådan, det får I ud af det. Dem der er i projektet, de kan bare komme og sætte sig ved et bord og snakke med mig”, uddyber han. De deltagere, der var med, bemærkede desuden at de to timer det varede, var for lang tid, og at de mistede koncentrationen undervejs.

Læselysten

”Jeg er begyndt at læse bøger igen! Det havde jeg ellers ikke gjort i en lang periode, fordi jeg ikke rigtig kunne overskue det. Jeg er ellers sådan en rigtig læsehest.”

(Interview med en deltager fra Projekt Godnathistorie)

Projekt Godnathistorie har ikke kun det direkte formål at styrke kontakten mellem forældre og børn, men også at styrke de indsattes lyst og mod til at læse samt videreformidle vigtigheden af at læse højt for sit barn.

Flere deltagere fra projektet har erfaring med at læse for sig selv og læse højt for andre, men ud fra deltagerens udsagn kan man også forstå, at der er flere, hvor læsning ikke har været en aktuel fritidsbeskæftigelse for dem. En deltager fortæller: ”Jeg har før i tiden læst rigtig meget, men de sidste par år har jeg ikke rigtig gidet. Men nu er jeg faktisk begyndt. Det har jeg gjort, siden projektet sluttede.”

Deltagelse i projektet har altså inspireret nogle af de indsatte til at genoptage læsningen eller lytte til lydbøger, mens andre i forvejen læste meget. Lysten til at læse for børnene er også stor, og en del af deltagerne fremhæver, at vigtigheden af højtlesning er blevet understreget gennem projektet. Flere deltagere oplever desuden, at de er blevet meget bedre til det, og at de synes, at det er sjovere, efter de har deltaget i projektet. Særligt undervisningen i oplæsnings- og indtalingsteknikker med skuespilleren/speakeren fremhæves som givende i forhold til at blive bedre til at læse højt og finde glæden ved det. En deltager udtrykker det sådan her: ”Nu er det blevet sjovere at læse for mine børn – jeg har fået en anden opfattelse af at læse godnathistorier. Hvordan man gør, og hvorfor det er vigtigt.”

Biblioteket har været rådgiver i forhold til valg af bøger til børnene, hvilket flere deltagere har fundet inspirerende i forhold til at vælge bøger, der passer til barnets alder. Direkte adspurgt om deltagerne gennem projektet har fået mere viden om, hvordan de kan bruge biblioteket, er det også netop denne rådgivning, som bliver fremhævet.

Oplevelsen af Projekt Godnathistories betydning for børnene

Der er blevet besvaret et spørgeskema i syv af de i alt ti hjem, hvortil der er sendt en historiepakke. Tre af børnene har selv svaret på spørgeskemaerne, da de var hhv. 9, 10 og 13 år gamle på det tidspunkt, hvor skemaerne blev sendt ud. De sidste fire spørgeskemaer er blevet udfyldt af en af de voksne i hjemmet, da børnene her var hhv. 1, 2, og 4 år gamle.

Modtagelse af historiepakken

De fleste tilkendegiver i spørgeskemaet, at børnene reagerede positivt eller meget positivt på at få historiepakken. Et af børnene skriver supplerende, at det var "en dejlig overraskelse" at modtage historiepakken, mens en voksen på barnets vegne pointerer, at det jo bliver "endnu sjovere og hyggeligere [at modtage pakken], da han ikke ser [sin farmor] så tit". Et af børnene har dog angivet, at han synes, han selv er lidt for gammel til at få en CD med en godnathistorie, da han ikke længere får læst historier højt, men derimod læser dem selv. Endelig er der en, der har skrevet, at barnet ikke reagerede specielt positivt på at modtage historiepakken, hvilket dog begrundes i, at hun ikke er så gammel endnu og derfor heller ikke ved, hvem det er, der taler på CD'en.

I de skemaer, der er blevet sendt til de voksne, er der også spurgt direkte til, hvorvidt det er oplevelsen, at det har været negativt for barnet at modtage historiepakken. Til dette svarer alle, at det "overhovedet ikke" er oplevelsen.

Anvendelse af historiepakken

I spørgeskemaerne, der blev sendt ud cirka seks måneder efter, at historiepakkerne blev modtaget, bliver der spurgt til, om barnet (fortsat) lytter til CD'en og i så fald hvor ofte og i hvilke situationer.

Besvarelserne viser, at der er store forskelle på, hvor ofte og hvor meget børnene lytter til CD'en. Nogle lytter til den ca. en gang om ugen, mens en enkelt angiver, at den aldrig har været afspillet. De fleste svarer dog, at de lytter til CD'en ca. en gang om måneden eller mindre end en gang om måneden, mens et enkelt barn har lyttet til CD'en i starten, men ikke gør det længere nu et halvt år efter.

Børnene lytter til CD'en på flere måder og i mange forskellige situationer. Et af børnene skriver: " [Jeg hører CD'en], når jeg er sammen med min kusine. Vi deler værelse, og min mor er jo hendes tante". En anden uddyber besvarelsen med at skrive, at barnet helst ikke skal lytte til den, når hun er for træt, da hun så kan blive lidt ked af det, men at hun ellers "elsker at høre den". Alle børnene og de voksne svarer, at den bog, der blev sendt ud med historiepakkerne, bliver brugt. De fleste af børnene bruger bogen selvstændigt, altså på andre tidspunkter, end når CD'en afspilles, men enkelte læser også i bogen, mens de lytter til CD'en.

Historiepakkens indflydelse på relationen

Børnene eller de voksne i hjemmet har i spørgeskemaet svaret på, hvilken betydning historiepakken har haft for relationen mellem barnet og den pårørende i fængslet. Cirka halvdelen har angivet, at historiepakken har haft en positiv indflydelse på relationen, mens den anden del har svaret, at historiepakken slet ikke har haft nogen indflydelse på relationen mellem barnet og den pårørende.

De positive påvirkninger drejer sig om, at historiepakken giver mulighed for en form for kontakt mellem barnet og den fængslede, da barnet ved at lytte på CD'en kan høre den pårørendes stemme. Et af de større børn skriver også direkte, at historiepakken for hende betyder, at hun kan høre sin mors stemme, og at hun savner hende mindre.

Det er primært hos de mindre børn, at historiepakken ikke opleves at gøre en forskel for relationen mellem barnet og forælderen/den pårørende. Dette hænger måske sammen med, at der hos de samme børn også er tvivl om, hvorvidt børnene overhovedet kan genkende den pårørendes stemme på CD'en. Endelig er der et af de større børn, der skriver, at det ikke rigtig har ændret noget i forhold til hans relation til moren. Han nævner, at han hverken blev glad eller ked af at få historiepakken, men at han ikke ønsker at få en igen, hvilket han begrundet med, at han er for gammel til at få en historiepakke. Der er dog også forhold, der peger på, at han kunne have en så problemfyldt relation til sin mor, at der er for mange negative følelser forbundet med at modtage en historiepakke.

Historiepakkens indflydelse på lysten til at høre og læse historier

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt historiepakken har påvirket børnene eller de voksne i hjemmet til at få læst/læse mere højt, så beskriver nogen en positiv indflydelse, mens andre ikke oplever, at det har gjort en forskel at modtage pakken. Lidt flere end halvdelen oplever imidlertid ikke, at historiepakken har haft betydning for interessen for at læse højt. Dette kan blandt andet bero på, at der altid er blevet læst højt for barnet, eller at barnet ikke længere får læst historier højt, men selv læser bøger. I forhold til om historiepakken har inspireret de større børn til selv at læse mere, skriver en ud af tre, at det har den.

Gentagelse og udbredelse af projektet

Alle modtagere af historiepakken mener uden undtagelse, at muligheden for at få en historiepakke skulle være et tilbud til andre børn, der har nære pårørende i fængsel. En af de voksne skriver: "det er et godt tiltag – andet er der ikke at sige".

De fleste synes også så godt om historiepakken, at de gerne ville have endnu en tilsendt. Som før nævnt oplever én sig dog for gammel til at modtage en historiepakke, da han selv vil vælge og læse sine bøger. En af de pårørende oplever desuden ikke, at historiepakken har givet så meget mening, både fordi barnet er for lille til at forstå, hvem der taler på CD'en, og fordi der er tvivl om, hvorvidt kontakten mellem dem vil blive opretholdt i fremtiden grundet en lang historie med svigt og mistillid i familien.

Den pågældendes spørgeskemabesvarelse viser, at selvom der gives accept til fremsendelse af CD'en, er det ikke nødvendigvis ens betydende med, at relationen mellem barnet og den indsatte er ønsket af de voksne, der skal understøtte kontakten i fremtiden. Familierelationernes komplekse karakter kan betyde, at det kan være svært for den voksne, der skal give tilladelse til fremsendelse af historiepakken, at sige nej.

Hvorvidt de mindre børn kan have glæde af at modtage en historiepakke er svært at sige noget entydigt om ud fra denne evaluering. Forudsat at relationen mellem barnet og den indsatte er ønsket, er det dog sandsynligt, at historiepakken netop kan være et led i en relationsopbyggende proces også i de tilfælde, hvor barnet på udsendelsestidspunktet måske ikke genkender den pårørendes stemme på CD'en.

Perspektivering

Forskning peger på, at fængsling af en forælder kan have store konsekvenser for børnene, blandt andet i form af forhøjet risiko for at udvikle følelses- og adfærdsmæssige problemer (Murray & Farrington 2008:281ff og Murray, Farrington m.fl. 2009:57). Det er dog ikke entydigt, hvorvidt det er selve fængslingen, der er den direkte årsag til problemerne, men nogle undersøgelser peger på, at forældrefængslingen kan være en risikofaktor i sig selv (Murray & Farrington 2005, Wakefield 2007 og Wildeman 2008). Murray og Farrington (2008:274f) fremhæver blandt andet traumatet ved adskillelsen og de tilknytningsmæssige forstyrrelser, der kan følge af at have en frihedsberøvet forælder, som mulige årsager til de negative indvirkninger, fængslingen kan have.

Johnston (1995:73) supplerer, at den adskillelse, der følger af en fængselsstraf kan være særligt traumatisk, fordi den person, der skulle drage omsorg for og hjælpe barnet med at bearbejde traumatet, også kan være væk. Nogle studier sammenligner konsekvenserne af forældrefængslingen med de reaktioner, der kan opstå, når en forælder bliver meget syg eller går bort (Smith & Jakobsen 2010:46 og Turesson 2009:17). Indflydelsen og omfanget af eventuelle problemer som følge af forældrefængslingen vil dog også afhænge af andre faktorer, herunder blandt andet barnets alder og hvor meget kontakt, der var mellem barnet og den fængslede forælder forud for fængslingen (Johnston 1995:69ff, Boswell & Wedge 2002:79, Smith & Jakobsen 2010: 41, 45). Turesson skriver imidlertid, at de potentielle skadesvirkninger understreger vigtigheden af, at barnet og den fængslede forælder holder kontakt under frihedsberøvelsen, da det vil kunne fungere som en lindring af de mulige negative følger af adskillelsen. Barnet kan herigennem for eksempel få fortalt sin mor eller far, hvordan han/hun har det, og forælderen får mulighed for at hjælpe barnet med at bearbejde følelserne (Turesson 2009:21). Dette perspektiv støttes af blandt andre Boswell & Wedge og Christensen, som også nævner, at kontakten kan imødekomme separationsangst hos barnet (Boswell & Wedge 2002:29), og give barnet en forsikring om, at den voksne er i live og interesserer sig for ham/hende (Christensen 1999:100).

Nedenfor vil vi se på, hvordan den kontakt, der skabes gennem Projekt Godnathistorie, kan forventes at være med til at lindre nogle af de øvrige følgevirkninger, der kan opstå ved at have en mor eller far, der er i fængsel.

Projekt Godnathistorie som en mulig lindring af de negative følgevirkninger

En af de konkrete reaktioner, der kan ses hos børn af fængslede, er, at de ikke ønsker at bekymre forælderen, der er i fængsel. De prøver derfor at vise deres mor eller far, at de har det godt og ikke er påvirkede af situationen. Børnene tager med andre ord for meget hensyn og "glemmer" at være børn (Smith & Jakobsen 2010:58). Denne tendens synes også at kunne spores hos et af børnene, der har svaret på et spørgeskema til evalueringen. Pigen, der er 10 år gammel, skriver, at historiepakken gjorde hende glad, og at den blandt andet har betydet, at hun savner sin mor mindre. På spørgsmålet om, hvorvidt hun ønsker flere historier fra sin mor skriver hun dog "Ja/måske", og uddyber det i et bemærkningsfelt med, at hun ikke synes, at hendes mor skal bruge mere tid på at indlæse historier til hende, fordi hun har så travlt

inde i fængslet. Pigens mor fortæller i tråd hermed, at hendes datter blev meget overrasket over, at hun gad bruge så meget tid på hende.

Et andet perspektiv, som Smith og Jakobsen (2010:54) finder i deres undersøgelse af børn af fængslede, er, at børnene ofte kan have dårlig samvittighed overfor den frihedsberøvede forælder: "Der er mange børn, som har skyldfølelse, fordi de synes, at de på en eller anden måde har et medansvar for, at deres mor og/eller far er i fængsel". Smith og Jakobsen eksemplificerer dette via nogle passager fra et interview, hvor en børnepsykolog fortæller, at børnene for eksempel kan tro, at forælderen sidder i fængsel, fordi de har krævet for mange materielle ting, eller fordi de ikke har opført sig ordentligt (Ibid.). Deltagerne i Projekt Godnathistorie synes at være bevidste om, at børnene kan bære rundt på skyldfølelse. En deltager fortæller, da hun forholder sig til den bog, hun i første omgang havde valgt at indlæse: "Til at starte med ville jeg gerne finde en historie, der fortalte lidt om, hvad der var sket, og hvor jeg er henne, og at det ikke er deres skyld". Deltageren ønskede altså at bruge Projekt Godnathistorie til at bearbejde skyldfølelsen hos børnene, men vælger dog til sidst en anden bog, da hun vurderede, at det ikke var den rigtige måde for hende og børnene at få talt om det på. Men for andre deltagere kan selve godnathistorien måske være en god indgang til at få understreget overfor børnene, at det ikke er deres skyld, at de sidder i fængsel.

Flere steder i litteraturen vedrørende børn af fængslede påpeges det også, at børn kan "have ubehagelige fantasier om, hvordan fængslet ser ud, og om, hvordan det er at være i fængsel" (Smith & Jakobsen 2010:53, Boswell & Wedge 2002:61). Flere af deltagerne fortæller, at en meget vigtig del af projektet er, at de kan få forsikret børnene om, at de har det godt inde i fængslet. En deltager fortæller:

"Det er et godt projekt for børnenes skyld. Der er nogle børn, der har nogle mærkelige forestillinger. For eksempel troede min søn, at jeg var så tynd, fordi jeg gik med kugle om benet og kun fik vand og brød. Man skal ikke gå ind i det her for sin egen skyld, men for barnets skyld. Det kan give dit barn et billede af, hvem du er, og hvordan det er at sidde i fængsel."

Samlet set giver Projekt Godnathistorie altså de indsatte en konkret mulighed for tage hånd om nogle af de negative følger, der ofte forekommer hos børn af indsatte. De undersøgelser, der refereres ovenfor, beskæftiger sig alle med børn, der har en far eller mor i fængsel. Det er dog sandsynligt, at de samme skadesvirkninger vil kunne observeres – om end formentlig i mildere grad – hos børn, der har andre nære pårørende i fængsel. Dét, at børnene oplever, at den indsatte gerne vil bruge tid på dem og tage hånd om deres behov, at de får at vide, at den indsatte bliver behandlet ordentligt inde i fængslet, og at det bliver gjort klart, at det ikke er børnenes skyld, at den voksne er blevet frihedsberøvet, må alt andet lige forventes at være positivt uanset om den indsatte er forælder eller nær pårørende til barnet. Derudover kan det dog også forventes, at CD'en kan være med til at minde barnet om sorgen og savnet ved adskillelsen fra den fængslede, men som Turesson (2009:39) bemærker i sin evaluering af den svenske udgave af Projekt Godnathistorie, kan det være positivt for en bearbejdningsproces, at barnet får mulighed for at udtrykke sine følelser.

Det er en uundgåelig følge af frihedsberøvelsen, at den indsatte ikke kan deltage i barnets liv som vanligt. Smith og Jacobsen skriver: "Det er ikke underligt, at mange fængslede føler sig sat uden for deres

forælderrolle. De kan ikke indgå i deres barns hverdag og har ofte heller ikke megen mulighed for at få lov til at deltage i barnets liv i øvrigt” (Smith & Jakobsen 2010:48). Som det skildres i denne evaluering, og som det også fremhæves af Smith og Jakobsen (Ibid.), er adskillelsen ofte en kilde til frustration og dårlig samvittighed hos den indsatte. Disse negative følgevirkninger er formentlig svære helt at undgå, men som det beskrives i evalueringens kapitel vedr. *De indsattes oplevelser af Projekt Godnathistories betydning*, oplever flere af de indsatte, at Projekt Godnathistorie har været en hjælp til at imødekomme og til en vis grad afhjælpe nogle af de belastende følelser, som følger af, at den indsatte eller pårørende er adskilt fra barnet.

Det er imidlertid klart, at det i nogle tilfælde kan være mod barnets interesse at opretholde kontakten med den fængslede forælder eller den nære pårørende. Dette kan for eksempel være tilfældet, hvis det er barnet, der er offer for den begåede kriminalitet, eller hvis relationen mellem barnet og den indsatte på anden måde er præget af massiv omsorgssvigt. Turesson berører også dette aspekt i sin evaluering. Her refererer hun en af mødrene til et barn, der har modtaget en historie fra sin fængslede far. Moren fortæller om sin ambivalens i forhold til projektet, da det på den ene side opleves som positivt, at den fængslede far kan gøre noget for barnet, og at barnet kan høre sin fars stemme. På den anden side synes moren dog også, at det giver barnet falske forhåbninger om, at faren, der er misbruger, kommer til at påtage sig sit ansvar som forælder (Turesson 2011:40). Overordnet set viser den svenske evaluering dog, at reaktionerne på at modtage historiepakken gennemgående er positive. Andre studier pointerer da også som nævnt indledningsvist, at for at mindske de skadesvirkninger, som fængslingen kan have på barnet, vil det i de fleste tilfælde være for barnets bedste, at der er kontakt til den fængslede forælder (Boswell & Wedge 2002, Christensen 1999, Turesson 2009).

Læsningens betydning for barnets sprog- og læsefærdigheder

I år 2000 vurderede OECD, at 1,5 millioner voksne i Danmark havde ringe læsekundskaber – 300.000 af dem i så slem grad, at de knap kunne læse og forstå en madopskrift (Danmarks Evalueringsinstitut 2012:10). De indsattes læsekundskaber er ikke blevet undersøgt specifikt, men hvis man kigger på uddannelsesniveaet blandt de indsatte, så viser en spørgeskemaundersøgelse, at 34 % har folkeskolens afgangseksamen som det højeste uddannelsesniveau, mens ca. 11 % aldrig har afsluttet folkeskolen³. Hertil kommer at mange indsatte har haft problematiske og afbrudte skoleforløb, hvilket har medført, at kvaliteten i deres uddannelse ofte er meget ringe (Koudahl 2010:28).

Man må derfor formode, at en stor del af de indsatte har få eller dårlige erfaringer med at læse, hvilket også kan have betydning for deres lyst til at læse højt for deres børn. Et delmål med Projekt Godnathistorie er at oplyse om højt-læsnings betydning for børns modenhed og indlæring samt at styrke børnenes og forældrenes læselyst. Der findes mange undersøgelser, der beskæftiger sig med højt-læsnings betydning for barnets sprog-, skrive og læseudvikling, men der er ikke enighed om, i hvilken grad højt-læsning fremmer disse færdigheder.

---

³ Bemærk at tallene bygger på selvrapporterede data, og at de derfor kan være behæftet med fejl.

OECD konkluderer i sin PISA-undersøgelse fra 2009, at hvis børn har fået læst historier højt som små, bliver de selv bedre læsere, når de kommer i skolealderen. En gennemgang af de 15-åriges læsetests i Danmark viser, at de elever, der har fået læst højt, da de var små, i gennemsnit scorer 30 point højere. Hvis man korrigerer for socioøkonomiske forhold, så scorer de knap 20 point højere, hvilket svarer til et halvt års ekstra skolegang (OECD 2009:19).

I en svensk undersøgelse påpeges det, at børns læseudvikling allerede grundlægges, før børn kan læse og skrive selv (Skolverk 2007:27f), og det er blot én rapport blandt mange, der agiterer for, at højtlesning har stor indflydelse på børns sprogudvikling og læsefærdigheder. Professor Carsten Elbro (1997:5-9) ved Københavns Universitet har lavet flere undersøgelser af sammenhængen mellem højtlesning, sprogudvikling og læsefærdigheder, og han finder imidlertid ikke stærke statistiske sammenhænge.

Højtlesning fremmer empati

Selvom der er uenighed om, hvor lidt eller hvor meget højtlesningen betyder for børns læsefærdigheder og sprogudvikling, så er alle enige om, at der er mange andre positive effekter ved højtlesning. Især dialogisk oplæsning fremhæves som et positivt værktøj til at udvikle både sprog, fantasi og indlevelsessevne hos børn (Jensen 2005, Elbro 1997, Skolverk 2007).

Dialogisk oplæsning er en oplæsningsform, hvor oplæseren og barnet samtaler undervejs om, hvad der sker i bogen. Dette er svært i Projekt Godnathistorie, hvor højtlesningen afspilles på CD, men som beskrevet i afsnittet *Læselysten*, så har deltagelse i projektet både inspireret nogle af de indsatte og de voksne fra børnenes hjem til mere højtlesning. De samme positive resultater findes i den svenske evaluering af Projekt Godnathistorie, hvor 74 % procent af de indsatte svarer, at de har fået mere lyst til at læse, ligesom 72 % af børnene viser større interesse for læsning, efter deres far har deltaget i projektet⁴ (Turesson 2011:45-51).

Erfaringerne fra Sverige er med til at understøtte, at projektet kan inspirere til at dykke ned i bøgernes verden. Den følelsesmæssige betydning af at få læst en historie højt er vigtig, og den fælles sprogoplevelse kan forstærke relationen mellem oplæseren og barnet. De fortalte historier kan også hjælpe barnet til at (gen)kende situationer, erfaringer og følelser samt træne børns evne til at føle empati, fordi det lader dem opleve verden igennem karakterernes øjne (Elbro 1997, McGill-Franzen & Allington 1999, Arnberg 2004, Turesson 2011). Det vigtigste for at skabe en fælles sprogoplevelse er, at barnet kan mærke oplæserens engagement og glæde ved at fortælle historier. Derfor er det også mest givtigt, hvis den voksne læser højt på sit modersmål (Undervisningsministeriet 2001:38f). Dette har ikke været muligt for deltagerne i Statsfængslet i Ringe, da det af sikkerhedshensyn er besluttet, at deltagerne skal læse op på dansk, så personalet kan forstå det. At skulle udtrykke følelser på et andet sprog end sit modersmål kan være svært,

---

⁴ Resultaterne bygger på 70 besvarede spørgeskemaer fra indsatte fædre, der har deltaget i projektet, samt 46 besvarede spørgeskemaer fra de voksne i de hjem, hvor børnene til de indsatte bor.

ligesom det kan være grænseoverskridende at skulle indtale på et sprog, som ens barn måske mestrer bedre end sig selv. De ansatte fra Ringe fortæller, at ”der var nogle, som ikke ville være med [i projektet], fordi børnene synes, at det er pinligt, at de ikke kan snakke ordentligt dansk”. I den svenske evaluering fremgår det, at deltagerne blev opfordret til at læse ind på deres modersmål, og blandt andre er en mor med svensk som modersmål glad for, at faren til barnet har læst ind på sit modersmål, da barnet ikke hører farens sprog så meget, mens han er fængslet (Turesson 2011:45).

Kan godnathistorier resocialisere?

I et dansk studie undersøges det, hvilken betydning den sociale kontakt til familie og venner under frihedsberøvelsen har for den indsatte risiko for at recidivere. Undersøgelsen konkluderer, at en stigende grad af social kontakt under afsoningen sænker risikoen for, at den indsatte begår ny kriminalitet efter løsladelsen (Graunbøl & Hornnes 2009:87). Selvom kun en enkelt af undersøgelserne, der refereres til ovenfor, beskæftiger sig direkte med den kontaktform, der opnås gennem Projekt Godnathistorie, kan det sandsynliggøres, at også denne type social kontakt kan have positive indvirkninger både på de mange børn, der hver dag skal fortsætte livet udenfor fængslet, og for den indsatte, der også bliver påvirket af den pludselige adskillelse fra barnet, og som efter afsoningen skal begå sig i samfundet igen.

I evalueringen af den svenske udgave af Projekt Godnathistorie har Turesson interviewet ansatte i Kriminalvården, der fortæller, at mange indsatte har svært ved at tale om deres børn under afsoningen, fordi skammen, skylden og sorgen over at have svigtet børnene er stor. Det kan for nogle indsatte betyde, at de forsøger at distancere sig til deres børn og familie på den anden side af murene, hvilket også beskrives i afsnittet *At bruge tid på børnene*. Deltagelse i projektet kan hjælpe de indsatte til at ’aktivere’ deres forælderrolle samt forholde sig til, hvilke konsekvenser deres kriminalitet har for dem selv og deres pårørende. Og netop denne aktive stillingtagen til deres liv er ifølge Turesson (2011:49f) med til at skabe motivation for forandring. Turesson konkluderer desuden i sin evaluering, at projektet påvirker relationen mellem indsatte og ansatte positivt, og at det tyder på, at de indsatte, der har deltaget i *Godnattsagor inifrån* efterfølgende har haft større motivation til at deltage i andre projekter eller programmer (Ibid.:68).

At læse børnebøger er ikke noget, der er gængs i fængselskulturen, og det kan for nogle være grænseoverskridende, men det kan også have en helt anden symbolsk betydning at indlæse en historie og klippe-klistre til et CD cover. Søren fortæller sådan her:

”Det at lave CD’en er jo også tanken om, at nu laver jeg noget til ham i stedet for at købe et eller andet. For det er sgu så materielt altid bare at købe et eller andet. (...) [M]en selvfølgelig var det også hårdt, for man kommer til at tænke på, at han ikke er der”.

Deltagelse i projektet vil i nogle tilfælde antageligvis kunne fungere som et startskud til, at den indsatte tager mere aktiv del i sit barns liv. Dette kan måske ligeledes føre til hyppigere kontakt under andre former, som for eksempel ved udgang fra fængslet eller ved besøg. Det er dog vigtigt, at der i visitationen til projektet rettes fokus mod relationen mellem barnet og den indsatte, så det sikres, at en kontakt imellem

dem vil være i barnets interesse. Er dette tilfældet kan det forventes, at også projektet vil være af positiv betydning for både barnet og den indsatte.

Om deltagelse i Projekt Godnathistorie i sidste ende også kan bidrage til lavere recidivrisiko, er det dog ikke muligt at sige noget endeligt om, men forudsat at der via processen og produktet skabes en tættere relation mellem den indsatte og barnet, kan det sandsynliggøres, at også motivationen til at leve en kriminalitetsfri tilværelse vil blive større.

Litteraturliste

- Arnberg, Lenore (2004): *Så blir barn tvåspråkiga*, Wahlström & Widstrand, Stockholm
- Boswell, Gwyneth & Wedge, Peter (2002): *Imprisoned fathers and their children*, Jessica Kingsley Publishers, London
- Christensen, Else (1999): *Forældre i fængsel – en undersøgelse af børns og forældres erfaringer*. Socialforskningsinstituttet
- Danmarks Evalueringselskab (2012): *Evaluering af forberedende voksenundervisning (FVU) – med fokus på aktivitet, deltagerprofiler og udbydere*
- Elbro, Carsten (1997): *Om lidt, hvad tror du så der sker? Om betydningen af oplæsning for børn i hjemmet*. I Fonsmark, Henning: *Nu skal I bare høre op*, Aktion Læsning, København, s. 5-9
- Graunbøl, Hans Monrad & Hornnes, Jacob Hviid (2009): *Sociale bånd der binder*, Specialeafhandling ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet
- Jensen, Mette Nygaard (2005): *Dialogisk oplæsning i dagtilbud - Et forskningsprojekt under projektet Sølv og Guld: Læring i dagtilbud*, LEARNING LAB DENMARK
- Johnston, Denise (1995): *Effects of parental incarceration*. I Gabel, Katherine & Johnston, Denise (red.): *Children of incarcerated parents*, New York, Lexington Books, s. 59-88
- Koudahl, Peter (2010): *Uddannelse i fængslerne – hvad siger de indsatte?* Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus Universitet
- Lovbekendtgørelse nr. 202 af 27/02/2010 om ophavsret
- McGill-Franzen, Anne & Allington, Richard L. (1999): *Putting books in the classroom seems necessary but not sufficient*, *Journal of Educational Research*, 93(2), s. 67-75
- Murray, Joseph & Farrington, David P. (2005): *Parental imprisonment: Effects on boys' antisocial behavior and delinquency through the life-course*, *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, vol. 46, s. 1269-1278
- Murray, Joseph & Farrington, David P. (2008): *Parental imprisonment: Long-lasting effect on boys internalizing problems through the life course*, *Development and Psychopathology* 20, s. 273-290
- Murray, Joseph, Farrington, David P., Sekol, Ivana & Olsen, Rikke F. (2009): *Effects of parental imprisonment on child antisocial behavior and mental health: a systematic review*. The Campbell Collaboration
- OECD (2009): *PISA - Let's Read Them a Story! The Parent Factor in Education*, PISA, OECD Publishing

Skolverket (2007): *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*, Stockholm

Smith, Peter Scharff & Jakobsen, Janne (2010): *Når straffen rammer uskyldige – børn af fængslede i Danmark*, Gyldendal

Turesson, Annelie B. (2009): *Mor i fängelse – mödrar och barn berättar*, Göteborg

Turesson, Annelie B. (2011): *Sagor som skapar skillnad – en utvärdering av Godnattsagor inifrån*, Malmö

Undervisningsministeriet (2001): *Sådan gør vi – integration af tosprogede småbørn i store og små kommuner*”, Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 12

Wakefield, Sara (2007): *The consequences of incarceration for parents and children*, University of Minnesota, Minnesota

Wildeman, Christopher (2008): *Paternal incarceration and children's physically aggressive behaviors: Evidence from Fragile Families and Child Wellbeing Study*, Harvard University, Cambridge, MA

Bilag 1. anbefalinger til projektets struktur og organisering

I løbet af de fire interviewrunder er der fremkommet en række anbefalinger fra både ansatte og indsatte til, hvordan Projekt Godnathistorie bedst organiseres. Disse anbefalinger er samlet nedenfor og er ment som inspiration til andre fængsler, der ønsker at afprøve projektet. Anbefalingerne fra indsatte og ansatte i projektet har i høj grad været enslydende, hvorfor der ikke systematisk skelnes mellem hvem, der har sagt hvad, men kun hvis anbefalingen udelukkende kommer fra den ene gruppe, eller hvis deres anbefalinger ikke stemmer overens, fremhæves det hvem afsenderen er.

Rekvirering af deltagere

- Der skal ikke gå for lang tid fra, at man fortæller om projektet, til man starter, da der ellers er risiko for, at de indsatte fanger interesse for noget andet, eller måske glemmer at de har sagt ja til at deltage.
- De ansatte fortæller, at det kan være svært at vide, hvilke indsatte der har børn, hvorfor det anbefales, at bruge alle tilgængelige kilder til at søge denne information, som for eksempel Klientssystemet, institutionens børneansvarlige, andre indsatte på fængslet eller andre tilgængelige kilder, når potentielle deltagere skal findes. Det anbefales desuden, at lade de ansatte følge personligt op på om de 'rigtige' indsatte har hørt om projektet.
- De indsatte der har deltaget anbefaler, at de ansatte allerede i rekvireringsfasen forbereder deltagerne på, at det kan bringe mange følelser frem at deltage i projektet.

Holdenes størrelse og sammensætning

- Sammensæt gerne hold på 4-6 personer, da det dels giver plads til, at alle tør sige noget og har nogen at dele erfaringer med, og dels imødekommer sårbarhed, hvis nogen falder fra.
- Sæt gerne deltagere med forskellig baggrund sammen, som for eksempel bedsteforældre og forældre, indsatte der aldrig har læst/fået læst højt og indsatte, der har stor erfaring med højtlesning. Dette skaber et godt grundlag for erfaringsudvikling.

Aktiviteterne generelt

- Hold gerne mange fælles aktiviteter indenfor de enkelte hold, så der også er et socialt element i processen, og afhold også gerne aktiviteter mindst to gange ugentligt, så de indsatte ikke kommer 'for langt væk fra projektet' mellem de enkelte gange.

- Tænk over, at formen på aktiviteterne skal passe til målgruppen. Foredrag opleves af de indsatte eksempelvis ikke som en optimal aktivitetsform.

Valg af børnebøger

- Det er rigtig positivt, at få en børnebibliotekar ind og fortælle om højtlesningens betydning for børn og vejlede om, hvilke bøger der findes på markedet, samt hvad der passer til de forskellige aldre børnene har.
- Der skal være tilstrækkeligt med bøger til de forskellige aldersgrupper, så der er noget at vælge i mellem – dog skal det fortsat være et afgrænset udvalg af børnebøger, deltagerne præsenteres for, da de fleste nok ikke vil være i stand til at finde en bog, hvis valget er helt frit.
- Tjek at de bøger, der præsenteres som mulige valg, ikke er nogen, der er udgået fra forlaget.

Tema om børn af fængslede

- Da det for mange indsatte er et meget sårbart emne at tale om deres børn, anbefales det at afholde samtalerne om dette på de hold, de indsatte er på, uden at inddrage personer udefra.

Udarbejdelse af personlige kort og CD covers

- Afsæt gerne én eller flere faste tidspunkter til at udarbejde de personlige kort og CD covers, så det ikke er op til deltagerne selv at få det gjort.
- Det er ikke nødvendigt at gøre brug af en person udefra til denne aktivitet. Den kan sagtens afholdes internt på holdet og eventuelt sammen med en kreativ lærer i fængslet.

Undervisning i oplæsning og indtaling

- Det er særdeles positivt og nødvendigt for projektet, at der gives undervisning i, hvordan historierne skal læses og indtales.
- De indsatte anbefaler, at der afsættes to undervisningssessioner i et projektforsløb, så der både gives gode råd forud for indlæsning og individuel feedback efter indlæsning. De ansatte mener

imidlertid, at det er tilstrækkeligt med en enkelt undervisningssession forud for den endelige indlæsning af bogen, hvis det er et kort projektforsløb.

- De indsatte påpeger desuden, at det vil være positivt også at modtage en ekstra undervisningsgang i, hvordan historierne skal læses og indtales, hvis deltagerne tilbydes at indlæse endnu en bog efter endt projektforsløb, da børnene på det tidspunkt er blevet ældre, og det derfor kan være nogle andre ting, der skal vægtes.
- Konkret anbefaler alle (både deltagere og ansatte) Dan Schlosser, der har været anvendt som underviser i oplæsning og indtaling på begge forsloeb i projektet.

Indlæsningen og redigeringen af bøgerne

- Det er lærerigt for de indsatte at høre hinandens indlæsninger og få/give konstruktiv kritik. Vær dog opmærksom på, at det for mange er meget grænseoverskridende at skulle læse højt for de andre deltagere, hvorfor det kan overvejes, at de i stedet optager deres indlæsning, som så afspilles for de andre. Husk under alle omstændigheder, at det er vigtigt med ros og anerkendelse både fra de andre deltagere på holdet og de ansatte.
- Deltagerne kan have forskellige behov i forhold til hvor lang tid, de skal bruge på at indlæse den valgte bog, om de foretrækker, at indlæsning skal ske på eget initiativ om aftenen, eller der skal fastsættes særlige tider til dette, og desuden om de har brug for meget eller ingen assistance i forhold til indlæsning og redigering af bogen. Forsøg derfor så vidt muligt at planlægge hvert af deltagerens forsloeb individuelt. Dette gælder både ved første forsloeb, og hvis deltagerne tilbydes at indlæse endnu en bog efter endt projektforsløb.
- De ansatte anbefaler desuden, at man gør de indsatte helt klart, at hvis der skal være personale tilstede ved indlæsningen, har de kun den tid, der er afsat, og deltagerne skal komme forberedt.

Forsloebets struktur og organisering

- Det skal være et kort og overskueligt forsloeb for alle og i særdeleshed for de indsatte.
- Selve indlæsningen af bogen må gerne blive påbegyndt så hurtigt som muligt efter projektstart, da det er dét, der opleves som kernen i projektet, og det de indsatte gerne vil i gang med.
- Det er en god idé at påbegynde selve indlæsningen af bogen umiddelbart efter, at deltagerne har modtaget undervisningen i det, så de ikke glemmer de gode råd, de har fået.

- Det betyder meget for deltagerne, at de tidsrammer, der er fastsat i projektet, overholdes, og at de ansatte så vidt muligt udviser fleksibilitet i forhold til at mødes og få afviklet projektet, hvis det viser sig, at tidsplanen ikke kan overholdes.
- De ansatte påpeger, at deltagerne ofte skal have støtte til at få planlagt projektførelsen og aktiviteterne i forhold til deres øvrige gøremål og opgaver.
- De ansatte anbefaler desuden, at projektet ikke afvikles på et minimum af ressourcer, da dét, at man ofrer lidt på de indsatte kan gøre, at de også selv ofrer lidt mere. Det kan for eksempel betyde meget for de indsatte, at der kommer nogen udefra, der kun kommer for at lære dem noget.
- Der er meget tidskrævende logistik i projektet. For at imødekomme dette anbefales det dels, at have et rum, som kan bookes til indlæsninger, så projektet kan skemalægges, og dels at det er nogen, der kender institutionen, som står for at skulle planlægge og afvikle projektet.

De fysiske rammer og materialerne

- Et af de gode råd, som underviseren i oplæsning gav til deltagerne er, at de skal forestille sig, at de sidder med deres dyne og barnet derhjemme og læser højt, da det kan gøre indlæsningen lettere. Derfor er det vigtigt, at det lokale, der indlæses i, er varmt og behageligt, og at der ikke er en masse støjgener fra rummene ved siden af. Lokalet skal kunne få deltageren til at føle sig mest muligt hjemme under indlæsningen.
- De indsatte anbefaler, at de ansatte så vidt muligt planlægger sammen med deltagerne, hvad der skal sendes ud sammen med historien – om det skal være en bamse (der eventuelt passer til historien), eller om det måske er mere passende med et andet lille stykke legetøj.

Opbakning til projektet

- Deltagerne fortæller, at selvom projektet måske ikke er noget, der fylder så meget i samtalerne med det personale, der arbejder på afdelingerne, er det alligevel vigtigt, at de også bakker op om det og måske giver en anerkendende tilbagemelding på de indsattes deltagelse i projektet.
- De ansatte påpeger, at jo flere der har ejerskab over projektet des bedre. Det letter gennemførelsen af projektet meget, hvis blandt andre de ansatte på afdelingerne er positivt stemt overfor projektet og samarbejder, når en indsat eksempelvis skal deltage i en projektaktivitet. Derfor er det også en god idé at planlægge og gennemføre en del kommunikation omkring projektet til de forskellige personalegrupper på institutionen.

Brugerinddragelse

- For at oparbejde ejerskab over og engagement i projektet er det en god idé at inddrage de indsatte i planlægningen af projektet og generelt at være åben for de idéer, de måtte have til aktiviteter eller andet i projektet.
- Det er vigtigt, at den plan, der er lagt, så vidt muligt følges – og hvis det alligevel er nødvendigt at ændre på den, at inddrage deltagerne i ændringerne, så de hele tiden er klar over hvad planen er.

Økonomi

- De indsatte påpeger, at det vil afholde nogen fra at deltage, hvis projektet er brugerbetalt, og bøger og bamser skal købes af de indsatte selv.
- Hvis der ikke umiddelbart findes midler på institutionen til at gennemføre projektet⁵, foreslår de ansatte, at projektet søges finansieret ved eksempelvis, at:
  - bogforlag eller fonde, der interesserer sig for det litterære, søges om bøger til projektet
  - relevante projekter hos biblioteksvæsenet kan søges om bidrag til at dække udgiften til bibliotekarlønninger
  - de indsatte selv betaler bøgerne og bamserne, der skal bruges til historiepakken.

Udbredelse af projektet

- Det anbefales at lade indsatte, der har deltaget i projektet, promovere det overfor andre indsatte, da det formentlig vil kunne give flere nye deltagere, end hvis det er de ansatte, der fortæller om det.

---

⁵ Se hvad det har kostet at gennemføre de to projektførøb i Statsfængslet i Ringe i bilag 2.

Bilag 2. Oversigt over forbruget på Projekt Godnathistorie forløb 1 og 2

Forbrug på forløb 1 (fem historiepakker)

Betaling af bibliotekar/timelærer i 78,5 timer	29.121 kr.
Betaling af maler/billedhugger i 10 timer for afholdelse af tegnekursus	3.709 kr.
Betaling af skuespiller/speaker for afholdelse af to undervisningsgange i oplæsning og indtaling	6.183 kr.
Betaling af foredragsholdere fra Center for Familieudvikling	4.352 kr.
IT-udstyr (bærbar computer, USB-stik og headset)	7.238 kr.
Bøger til historiepakkerne	1.416 kr.
Bamser til historiepakkerne	116 kr.
Papir og kort til historiepakkerne	118 kr.
Forplejning	36 kr.
Total	52.289 kr.

Forbrug på forløb 2 (syv historiepakker)

Betaling af bibliotekar/timelærer i 58,4 timer	21.664 kr.
Betaling af skuespiller/speaker for afholdelse af én undervisningsgang i oplæsning og indtaling	2.152 kr.
IT-udstyr (headset)	348 kr.
Bøger til historiepakkerne	1.500 kr.
Bamser og opbevaringsbokse til historiepakkerne	341 kr.
Papir og kort til historiepakkerne	28 kr.
Porto til forsendelse af historiepakkerne	92 kr.
Forplejning	125 kr.
Total	26.250 kr.

Bilag 3. Spørgeskema til børnene - eksempel

Spørgeskema om "Godnathistorier"

Hej Amanda!

Vi skriver til dig, fordi du for ca. et halvt år siden fik en historiepakke af din mor. I denne historiepakke var der blandt andet en CD, hvor hun har indlæst nogle historier til dig. Vi kunne rigtig godt tænke os at høre, hvad du synes om det, og om det er noget, du lytter til.

Dine svar skal vi bruge til en evaluering, som vi laver i Direktoratet for Kriminalforsorgen. I evalueringen skal vi blandt andet finde ud af, om andre børn, der har en mor eller far i fængsel, også skal have mulighed for at få en historiepakke. Hvad du synes om det er meget vigtigt for os at vide, fordi du er en af de eneste i Danmark, der har fået sådan en pakke.

Der er ikke nogen rigtige og forkerte svar. Det du skriver i skemaet vil også være anonymt, hvilket betyder at det kun er os, der vil vide, at det er dig, der har skrevet det.

Vi håber, at du har tid og lyst til at svare på spørgsmålene i skemaet. Du må gerne få en voksen til at hjælpe dig, hvis du har lyst til det.

Når du har svaret på spørgsmålene, må du meget gerne lægge skemaet i den kuvert, du har fået med og sende brevet tilbage til os. Adressen står allerede på kuverten, og der er også sat frimærke på.

Vi vil blive glade, hvis du kan nå at sende det udfyldte skema tilbage senest d. [dato].

Hvis du har nogen spørgsmål, er du meget velkommen til at ringe til enten Nadja på telefonnummer 72 55 XX XX eller Natalia på telefonnummer 72 55 XX XX. Det er os, der har lavet skemaet, og vi vil meget gerne svare, hvis der er noget, du vil vide, inden du svarer på spørgsmålene.

Venlige hilsner fra
Nadja Sørensen og Natalia Bien

Direktoratet for Kriminalforsorgen
Evaluering- og statistikenheden
Straffuldbyrdelseskontoret
Strandgade 100, 1401 København K

Spørgsmål 1. Hvor gammel er du?

Skriv et tal nedenfor

Spørgsmål 2. Blev du glad for at få historiepakken?

Sæt kun ét kryds

- Ja, jeg blev glad
- Nej, jeg blev ikke specielt glad

Spørgsmål 3. Skriv gerne noget mere om, hvad du synes om at få historiepakken her:

Skriv gerne flere linjer

Spørgsmål 4. Hører du CD'en med historier?

Sæt kun ét kryds

- Ja, hver dag
- Ja, ca. en gang om ugen
- Ja, ca. en gang om måneden
- Ja, men mindre end en gang om måneden
- Nej, jeg lyttede til CD'en i starten, men gør det ikke længere
- Nej, jeg har aldrig lyttet til CD'en

Spørgsmål 5. Hvis du hører CD'en, er det så på særlige tidspunkter?

Sæt gerne flere krydser

- Nej, det er meget forskelligt, hvornår jeg hører den
- Ja, jeg hører den tit, når jeg skal til at sove
- Ja, jeg hører den tit, når jeg leger
- Ja, jeg hører den tit, lige inden jeg skal være sammen med min mor
- Ja, jeg hører den tit lige efter, at jeg har været sammen med min mor
- Ja, jeg hører den tit, når jeg savner min mor
- Ja, jeg hører den tit, _____
når... (beskriv selv
hvornår):

Spørgsmål 6. Læser du bogen, du fik sammen med CD'en?

Sæt gerne flere krydser

- Ja, jeg læser i den, når jeg hører CD'en
- Ja, jeg læser i den på andre tidspunkter
- Nej, jeg læser ikke i den

Spørgsmål 7. Har du fået mere lyst til at få læst historier højt efter, du har fået historiepakken?

Sæt kun ét kryds

Ja

Nej

Spørgsmål 8. Skriv gerne noget mere om, hvad du synes om at få læst historier højt her:

Skriv gerne flere linjer

Spørgsmål 9. Har du selv fået mere lyst til at læse bøger efter, du har fået historiepakken?

Sæt kun ét kryds

Ja

Nej

Spørgsmål 10. Skriv gerne noget mere om, hvad du synes om at læse bøger her:

Skriv gerne flere linjer

Spørgsmål 11. Kunne du godt tænke dig at få flere CD'er med historier, din mor har indlæst?

Sæt kun ét kryds

Ja

Nej

Spørgsmål 12. Hvad har historiepakken betydet for dig?

Sæt gerne flere krydser

- Den har betydet, at jeg taler mere med min mor
- Den har betydet, at jeg taler mindre med min mor
- Den har betydet, at jeg savner min mor mere
- Den har betydet, at jeg savner min mor mindre
- Den har ikke rigtig gjort nogen forskel
- Den har betydet, at... _____
(beskriv selv hvad du synes):

Spørgsmål 13. Synes du, at andre børn, der har en mor eller far i fængsel, også skal kunne få en historiepakke?

Sæt kun ét kryds

- Ja
- Nej
- Det ved jeg ikke

Spørgsmål 14. Er der andet, du gerne vil fortælle os om, hvad du synes om historiepakken?

Skriv gerne flere linjer

Mange tak fordi du ville svare på spørgeskemaet!

Bilag 4. Spørgeskema til de voksne, hvor børnene bor - eksempel

Spørgeskema om Projekt Godnathistorie

Hej!

Vi skriver til dig, fordi Søren's søn Emil bor hos dig, og for ca. et halvt år siden fik han en historiepakke med blandt andet en CD, hvor Søren har indlæst nogle historier til ham. Vi kunne rigtig godt tænke os at høre, hvad du og Emil synes om det, og om det er noget, han lytter til. Derfor sender vi dig dette spørgeskema.

Svarene skal vi bruge til en evaluering af projektet, som vi laver i Direktoratet for Kriminalforsorgen. I evalueringen skal vi blandt andet finde ud af, om projektet skal udbredes til andre fængsler, og om det i så fald skal have samme form, som det har haft i Statsfængslet i Ringe. Netop dine og Emils oplevelser er meget vigtige, fordi Søren er en af de første og eneste, der har prøvet at være med i projektet og læse historier ind til sit barn på en CD.

Din besvarelse vil blive behandlet anonymt, hvilket betyder at vi ikke vil skrive nogen steder, hvem der har sagt hvad.

Vi håber, at du har tid og lyst til at udfylde dette spørgeskema. Udfyldelsen må meget gerne ske sammen med barnet, hvis det er muligt.

Når du har svaret på spørgsmålene, vil vi bede dig om at lægge skemaet i den medfølgende svarkuvert og sende det tilbage til os. Adressen står på kuverten, og der er også sat frimærke på.

Vi vil sætte pris på, hvis du kan nå at sende det udfyldte skema tilbage inden d. [dato].

Hvis du har nogen spørgsmål, er du meget velkommen til at ringe til enten Nadja på telefonnummer 72 55 XX XX eller Natalia på telefonnummer 72 55 XX XX. Det er os, der står for evalueringen, og vi vil meget gerne svare, hvis der er noget, du vil vide, inden du udfylder skemaet.

Venlige hilsner fra
Nadja Sørensen og Natalia Bien

Direktoratet for Kriminalforsorgen
Evaluering- og statistikenheden
Straffuldbyrdelseskontoret Strandgade 100
1401 København K

Spørgsmål 2. Hvor gammel er Emil?

Skriv et tal nedenfor

Spørgsmål 3. Reagerede han positivt på at få historiepakken?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke

Spørgsmål 4. Uddyb gerne dit svar her:

Gerne flere linjer

Spørgsmål 5. Lytter han til CD'en?

Kun ét svar

- Ja, hver dag
- Ja, ca. en gang om ugen
- Ja, ca. en gang om måneden
- Ja, men mindre end en gang om måneden
- Nej, han lyttede til CD'en i starten, men gør det ikke længere
- Nej, han har aldrig lyttet til CD'en
- Andet (beskriv): _____

Spørgsmål 6. Hvis han har lyttet til CD'en, har det så været i særlige situationer?

Gerne flere svar

- Nej, det er meget forskelligt
- Ja, det er ofte når han skal sove
- Ja, det er ofte når han leger
- Ja, det er ofte lige før, at han skal være sammen med sin far
- Ja, det er ofte lige efter, at han har været sammen med sin far
- Ja, det er ofte, når han savner sin far
- Ja, det er ofte, når ... _____
(beskriv selv, hvis der er en særlig situation):

Spørgsmål 7. Ved Emil, at det er hans far, der taler på CD'en?

Kun ét svar

- Ja
- Nej
- Måske

Spørgsmål 8. Bruger han bogen, der fulgte med CD'en?

Gerne flere svar

- Ja, når han hører CD'en
- Ja, på andre tidspunkter
- Nej, han bruger ikke bogen
- Andet: _____

Spørgsmål 9. Oplever du, at han har vist større interesse for at få læst historier højt, siden I modtog historiepakken?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke

Spørgsmål 10. Uddyb gerne dit svar her:

Gerne flere linjer

Spørgsmål 11. Er du selv blevet inspireret til at læse mere højt for Emil, siden I modtog historiepakken?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke

Spørgsmål 12. Uddyb gerne dit svar her:

Gerne flere linjer

Spørgsmål 13. Oplever du, at det har været negativt for Emil at modtage historiepakken?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke

Spørgsmål 14. Uddyb gerne dit svar her:

Gerne flere linjer

Spørgsmål 15. Vil det være positivt at få flere CD'er med indspillede historier?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke
- Andet (beskriv): _____

Spørgsmål 16. Har historiepakken medført noget positivt i relationen mellem Emil og hans far?

Kun ét svar

- Ja, i allerhøjeste grad
- Ja, til en vis grad
- Nej, ikke specielt
- Nej, overhovedet ikke

Spørgsmål 17. Uddyb gerne dit svar her:

Gerne flere linjer

Spørgsmål 18. Synes du, at andre børn til frihedsberøvede forældre skal kunne få en historiepakke?

Kun ét svar

- Ja
- Nej
- Ved ikke

Spørgsmål 19. Hvis du har andre bemærkninger, er du velkommen til at skrive dem her:

Gerne flere linjer

Mange tak for din besvarelse!